Анна Заркова

ОТ ВАПЦАРОВ ДО ЖИВКОВ И ОСТАНАЛИТЕ

В тази книга не се дават отговори.
В тази книга се поставят въпроси.
Истински ли са героите от най-новата ни история?
И преди 9 септември 1944 г., както и днес,
политиците не са такива, каквито изглеждат.

© Анна Заркова, автор, 2012 г.
© Людмил Веселинов, художник, 2012 г.

Книгоиздателска къща „Труд“, 2012 г.

ISBN 978-954-398-261-5

Тайните на старите полицейски досиета

Анна Заркова

ОТ ВАПЦАРОВ ДО ЖИВКОВ И ОСТАНАЛИТЕ

КНИГОИЗДАТЕЛСКА КЪЩА труд, 2012

С благодарност за съдействието на
Веселин Вучков, д-р по право,
Валентина Петкова, коментатор във в. „Труд“,
Мартин Найчев, компютърен специалист

ПРЕДГОВОР

Краят на легендата, че комунистите са железни

Каква е истината за най-новата българска история – тази, чиито живи свидетели бяха сред нас доскоро?
Истински ли са нейните герои?
Що за хора са били професионалните революционери, които след 9 септември 1944 г. вземат властта, управляват 45 години България и завещават парите и морала си на някои от днешните демократи?

Част от отговорите на тези въпроси, макар и малка, се намира в старите полицейски папки. Те са събирани от началото на 1923 до края на 1944 г. и десетилетия наред са държани под ключ в Министерството на вътрешните работи. Правителството на Бойко Борисов ги прати през 2011 г. в Държавна агенция „Архиви“. Там всеки, който иска, може да ги види.

Между кориците им има ярки и трагични човешки съдби.

Мъже и жени, които след победата на комунизма са определяли съдбата на държавата ни, са били сле-

дени от политическата полиция на предишния режим. Прелистването на водените срещу тях дознания е своеобразно докосване до личния им живот. Овехтелите страници издават техните пристрастия – интимни и политически. Разбира се, че на героите антифашисти, за които сме чели и чували, нищо човешко не им е чуждо.

От протоколите на полицейски разпити разбираме, че видни дейци от съпротивата срещу фашизма и капитализма не са издържали на мъченията в мазетата на Държавна сигурност и са проговаряли за тайните на тяхната организация. Оказва се, че фразата „Мълчи като комунист на разпит“ е по-скоро част от легендата за борческото минало на червената партия, отколкото отражение на действителността.

Искате примери?

Цола Драгойчева, близката съратничка на Тодор Живков, Първия в партията държава, издала някога другарите си и явките им. Да, извършила предателство.

Никола Йонков Вапцаров, недостижимият поет революционер, бил пречупен от агентите на „Обществената безопасност“ и посочил имена на негови познати, посветени в червената конспирация.

Има и други примери, но и без тях един важен въпрос излиза на преден план: Трябва ли тези хора, които след изтезания са избрали да живеят, вместо да умрат, да бъдат осъдени от поколенията като предатели?

Когато преди години изследователят Марин Георгиев написал „Третият разстрел“, за да развенчае Вапцаров, академик Георги Марков, директор на Института по история на БАН, му казал: „Лесно е да седнеш в топъл кабинет и да обвиняваш.“

* * *

Новата светлина, която старите полицейски досиета хвърлят върху биографиите на Цола Драгойчева, Никола Вапцаров, Гео Милев, Пеко Таков, Тодор Живков, Пенчо Кубадински, Антон Югов, Вълко Червенков и други дейци, ни предизвиква да надникнем зад ъглите на историята, да повдигнем прашните лозунги, под които са заметени нечистотии.

Предизвикателство е да сверим легендите и митовете с онова, което е било в действителност.

Например легендарните партизански отряди. Те излизат от запазените папки твърде жалки. Прочутите чети на Пенчо Кубадински били с измислено въоръжение. Двама четници с цървули влизали в една кръчма и викали: „Идвайте с картечниците!“ – не да дойде някой, а да се плашат селяните.

Изглежда, са прави анализаторите, които твърдят, че цар Борис III създал навремето си жандармерията, за да представи пред съюзника си Германия съпротивата у нас като много голяма. Искал чрез походите на униформените жандарми да онагледи като трудоемка и храбра борбата с партийните врагове в планината. Така се е надявал може би да предотврати включването на България във война със съветската армия.

Прегледът на остарелите книжа подсказва, че Държавна сигурност е била наясно с почти всички участници в бойните групи на БКП, създадени да саботират подкрепата на българското правителство за германските войски. Полицейските агенти знаят кои са в революционните тройки, отговорни за терора. За тях не е тайна самоличността на начинаещите терористи, описани във филма на Вело Радев „Черните ангели“ – тези, на които се приписва не един полити-

чески атентат. Това личи от бързината, с която са разкрити убийците на депутата Сотир Янев – забележителен оратор, който се бори срещу болшевизацията на Балканите. Той е ликвидиран с два куршума пред адвокатската си кантора в София през 1944 г.

Друга изненада – нелегалните комунисти били на заплата. Някои от тях сами си го казват, то може да се прочете в показанията им. Пътували из цялата страна и до „родината на пролетариата“ (както наричали СССР тогава) с пари от бюджета на съветската държава. БКП била секция, подчинена на Третия интернационал (Коминтерна), който обявява курс към световна революция. Академик Георги Марков пред вестник „Труд“ е категоричен: „Коминтернът всъщност е шпионски инструмент на съветската външна политика. Нашите комунистически функционери са били платени от него, и то доста добре.“

А Тодор Живков? Бившият пръв партиен и държавен ръководител, чиито заслуги за деветосептемврийската победа цели три десетилетия се смятаха за изключителни?

Той може и да се е крил от полицията, но тя, ако се съди по архивите, не се е престаравала да го издирва. Нелегалното му име Янко го няма в двете тънки папки, останали от цялото му вземане-даване с капиталистическото Министерство на вътрешните работи.

* * *

Някои от най-уважаваните наши историци смятат, че на архивите отпреди 1944 г. не бива да се вярва. Проф. Искра Баева най-ефектно изразява тяхната позиция пред „Труд“: „Ако вярваме на тях – казва тя, – трябва да вярваме и на днешните полицейски доклади.“

Думите ѝ звучат убедително, като се има предвид телевизионната продукция на „МВР пикчърс“ (2010–2012 г.), която показва как бляскат белезници в акции със звучни имена – „Мошениците“, „Недосегаемите“, „Апашите“... Но в крайна сметка се оказва, че лисват доказателства за вината на повечето от задържаните.

Във всички времена в органите по сигурността работят не само почтени хора, но и некадърници, мошеници, напористи кариеристи, способни да съчинят всякакви рапорти и протоколи от разпити, в които вярното и лъжливото са неразличими.

Освен това никой не дава гаранция, че в стария полицейски архив нищо не е пипано и всичко е автентично.

Той е пренесен в МВР през 70-те години на миналия век, дотогава е бил в регионалните управления на разположение на безброй ченгета, околийски началници, кметове. Очевидно е, че не всички страници в него са подписани, прошнуровани и подпечатани както трябва. Личи, че пожълтелите листове са много пъти преглеждани и преправяни. Може да се предположи с голяма степен на достоверност, че някои от писанията са добавени, а други извадени.

Сигурно и соцвеличия са ровили между кориците на оперативните дела за антифашистите и враговете на властта. Те може и да са дописали нещо тук-там или пък да са изтрили някои петна от биографиите си на активни борци.

* * *

Въпреки всичко си заслужава документите от полицейския архив да се четат внимателно и сериозни изследователи да сглобяват фактите от тях като части от мозайка.

Другото неведнъж е правено – да се сменят урбулешката след чуто-недочуто етикетите на водещи личности: „борец“ с „предател“, „демократ“ с „командир“, „бащица“ с „мутра“... Резултатът е, че децата днес учат история от различни учебници, а в тях вместо важни събития има бели петна или пък версии, които си противоречат.

Защо съвременните историци допускат това?

Ето обяснението на академик Марков:

„Когато през 1992 г. Съюзът на демократичните сили (СДС) дойде на власт, ние, историците, бяхме събрани на конференция в Добрич, на която ни казаха: „Стига с тези комунистически учебници! Пишете нови, ние ще ви дадем изисквания.“

Когато през 1995 г. Българската социалистическа партия (БСП) взе властта, ни събраха във Велико Търново: „Стига с тези седесарски учебници! Преначисвайте историята.“

През 1998 г. СДС се върна и ни събраха в София, за да ни кажат: „Стига с тези бесепарски учебници!...“

Е, какво очаквате след всичко това?“

Тази книга е писана с очакването, че някога все пак компетентно и аргументирано ще се отстранят фалшификациите от близкото минало на България. Никога не е късно това да се направи. Сигурно ще е от полза за държавата. Защото миналото се пренася в настоящето и не може да бъде забравено.

Юли 2012 г.